

**ПОЉОПРИВРЕДНА
САВЕТОДАВНА И СТРУЧНА СЛУЖБА
КРАЈЕВО Д.О.О.**

36000 КРАЈЕВО, ЗЕЛЕНА ГОРА БР.29
ТЕЛ/ФАХ: 036/315-053, 036/315-054
Е-ПОШТА: pssibar@sbb.rs

БИЛТЕН

БРОЈ 1/ЈАНУАР 2015.

ГОДИНА VIII

БИЛТЕН БРОЈ 1/JANUAR 2015.

С а д р ж а ј:

- ◆ ШТЕТОЧИНЕ УСКЛАДИШТЕНОГ ПАСУЉА И ГРАШКА - саветодавац Владимир Костић дипл.инж
- ◆ ИПА КОМПОНЕНТА V-IPARD - саветодавац Зорица Здравковић дипл.инж.
- ◆ ТРЕШЊА ЕКОЛОГИЈА ГАЈЕЊА - саветодавац Мирјана Остојић дипл. инж.
- ◆ ПОРЕМЕЋАЈИ КОЈИ ИЗАЗИВАЈУ МИКРООРГАНИЗМИ У СИЛАЖИ - Биљана Алексић дипл.инж.
- ◆ ВИЛИНА КОСИЦА (CUSCUTA SSP.) - саветодавац Бранко Галовић дипл.инж.

ТИРАЖ: 300 примерака

ШТЕТОЧИНЕ УСКЛАДИШТЕНОГ ПАСУЉА И ГРАШКА

Пасуљев жижак се првенствено храни на пасуљу, нарочито на сортама које имају танку семењачу, али и на соји, грашку, сочиву и другим лептирњачама. Међународном разменом пољпривредних производа, раширио се свуда по свету. Жижак је 2,5-3,5 мм дужине, здепастог тела.

Током летњих пасуље жижак излеће у поља пасуља, полаже јаја у махуне пред бербу и тако доспева у сладишта. Други начин доспевања у зрна пасуља је у сладишту, из старог зрна пасуља или из самог складишта. Жижак може преживети и у жетвеним остатака у локалитетима где се температура током зимских месеци, дуже време, не спушта испод 10-12 степени.

Пасуљев жижак се у затвореном простору може развијати током целе године. Један део популације крајем пролећа и током лета излеће из складишта и других места презимљавања, на отворен простор, у баште и поља пасуља. Неколико дана након излетања женка полеже јаја. Јаја полеже споља на махуне, у фази сазревања, затим на зрну пасуља или цакове са пасуљем у складишту. Женка положи око 100 јаја. Ембрионално развиће траје до две недеље. Из јаја се пиле беличасте ларве са црном главом и одмах се убушују у зрно пасуља. Место убушавања голим оком се не види. Кроз један отвор се могу убушити више ларви и у једном зрну се могу развити десет и више имага. Развиће ларви треће од две до шест недеља и за то време поједу цео ендосперм зрна. Одрасла ларва испод семењаче припрема место за преображај у лутку и излазни отвор за одраслог инсекта. Када одрастао инсект изађе из зрна полже јаја на

зрна која нису оштећена. Развој једне генерације током лета се заврши за 35-40 дана, а током јесени 50-60 дана. У складиштима где је температура током године 18-20 степени пасуљев жижак развија четири до пет генерација годишње.

Грашков жижак је монофагна врста, може се размонжавати и развијати само у грашку. Сматра се да ова штеточина причињава 10-20% штете, мада некад зтна могу бити нападнута и до 75%. У нашим климатским условима гршков жижак презимљава у стадијуму имага. Већи део популаије одраслих презимљава у складишту, док мањи део крајем лета излеће из зрна и презими у скривеним местима у пољу. У пролеће, жижци напуштају зрна, излећу у поља доста пре фазе цветања. Тада су неприметни, налазе се увучени између младих листова. Када температура достигне 16-18 степени, жижци лете и траже грашк. Женка положи око 200 јаја, а јаја полаже на површину младих махуна. Женка полеже јаја појединачно. Након пиљења ларва се одмах убушује у махуну. У једном зрну могу бити више ларви, али се развија само један инсект. Одрасла ларва прогриза ендосперм зрна и прави излазни отвор, који је кружног облика. Затим се преобрази у лутку а онда у одраслог инсекта, који напушта зрно грашка.

Као основне мере борбе препоручују се превентивне: не сејати жижљиво семе пасуља и грашка, након жетве у року од две недеље заорати жетвене остатке, сетва отпорнијих сорти, уводити плодоред, превентивна заштита празних складишта, сузбијање имага пре полагање јаја, а то је период пре цветања (за

ИПА-КОМПОНЕНТА V-IPARD

грашковог жижка), и након цветања, односно почетак формирања махуна (за пасуљевог жижка).

За успешно сузбијање у пољу, до жетве треба извести још једно до два третирања контактним и системичним инсектицидима. Ако пасуљ и грашак нису штићени у пољу, непосредно након жетве неопходно је урадити фумигацију и то код великих произвођача. Код мањих произвођача, најефикасније је пасуљ одмах после бербе ставити у замрзивач. При томе водити рачуна да се целокупна количина пасуља охлади на -20 степени, два до три дана.

Владимир Костић дипл.инж.

За Европску унију пољопривреда има велики значај, што се може видети креирањем посебне секторске политике - Заједничке пољопривредне политике, као и по издвајањима из буџета ЕУ за њено спровођење и рурални развој.

ЕУ земљама кандидатима за чланство пружа подршку у процесу прилагођавања пољопривредног сектора и руралних области, као и за имплементацију законодавства ЕУ у оквиру Заједничке пољопривредне политике, кроз јединствени финансијски инструмент за претприступну помоћ - ИПА, који се састоји од пет компонента. Пета компонента ИПА фонда –IPARD (Instrument for Pre-accession Assistance -Rural Development) једина је компонента која је посвећена подршци политике руралног развоја, односно развоју пољопривреде. Такође, кроз процес коришћења ове компоненте ИПА, земље кандидати за чланство у ЕУ припремају се за коришћење средстава из Европског пољопривредног фонда за рурални развој (European Agricultural Fund for Rural Development – EAFRD).

За земљу са нивоом развијености пољопривреде као што је Србија, из IPARD фонда може се очекивати неколико десетина милиона евра, док са уласком у ЕУ доступна средства из свих фондова (за директна плаћања и рурални развој), могу да премаше износ од милијарду евра.

Да би новац из IPARD фонда могао да се користи, морају бити испуњени одређени услови.

Први предуслов је добијање статуса кандидата за чланство у ЕУ. Европски савет донео је одлуку, 1.марта

2012.године, да Србији додели статус кандидата, чиме је преброђена прва, политичка, препрека.

Након тога неопходно је написати и усвојити IPARD програм .IPARD оперативну структуру чини Управљачко тело (део Министарства пољопривреде које се бави пословима руралног развоја), задужено за писање програма, и ИПАРД Агенција (платна агенција).

IPARD програм је посебан документ у којем се предвиђа у којим секторима и кроз које мере ће бити коришћен новац из овог фонда, детаљно дефинишу мере за које ће бити коришћене инвестиције (у пољопривредна газдинства, подршка удружењима, диверзификација руралне економије, итд.) и у којој области производње (млеко, месо, воће, поврће..). После завршетка и одобрења програма и после почетка његове имплементације, Управљачко тело прати извршење IPARD програма, формира Надзорно тело које има улогу праћења имплементације и ефикасности IPARD програма. Управљачко тело задужено је и за координацију функција информисања и публицитета, што подразумева правовремено обезбеђивање свих потребних информација потенцијалним корисницима IPARD фонда (како конкурисати, ко има право да користи средства, за које намене, итд.)

Предлог ИПАРД програма Републике Србије усвојио је ИПА Комитет пред крај прошле године, што је значајан корак у процесу акредитације ИПАРД система наше земље.

Најсложенији захтеви ЕУ су

према успостављању и раду платне агенције (IPARD Агенције), чије формирање и рад надгледају ревизори из Брисела који су задужени за акредитацију. Платна агенција треба да обезбеди коришћење новца на начин предвиђен IPARD програмом уз поштовање свих принципа акредитације (подела надлежности, вишеструка контрола, посебне процедуре рачуноводства, итд.).

Законом о пољопривреди и руралном развоју (усвојен крајем маја 2009. године), основана је Управа за аграрна плаћања (IPARD агенција), као орган у саставу Министарства пољопривреде, задужена за плаћања у пољопривреди.

Управи за аграрна плаћања предстоји финална акредитација (најпре премештање из Шапца за Београд, ангажовање и обука кадрова) од стране Европске комисије.

План Министарства пољопривреде је да се до краја 2015. године оконча процес акредитације IPARD система наше земље, а почетком 2016. објаве позиви за коришћење средстава. До 2020. године Србији ће бити на располагању око 175 милиона евра. Средства су намењена директним корисницима, пољопривредним произвођачима и прерађивачима, као и онима који се баве сеоским туризмом. Уз добру стратегију, информисаност и организованост, Србија има велике шансе да средства која јој се стављају на располагање искористи, значајно унапреди своју пољопривреду и развије рурална подручја.

Зорица Здравковић дипл.инж.

ТРЕШЊА - ЕКОЛОГИЈА ГАЈЕЊА

Да би воћке могле да дају високе приносе и добар квалитет плодова потребно је да се гаје у одговарајућим условима спољашње средине. Од еколошких чинилаца за гајење трешње највећи значај имају клима, земљиште и положај.

Трешња је светлољубива воћка. За добро успевање, високу родност и добар квалитет плодова неопходна је добра осветљеност свих делова круне. Оптимална температура за одвијање процеса фотосинтезе код трешње износи 19-25°C. Температурна амплитуда за успешно гајење трешње је од -25°C до 35°C.

Трешња је воћка која је релативно отпорна на сушу. Минимална годишња сума падавина неопходна за гајење трешње износи 500 mm. Међутим, у условима интензивне производње, за добијање високих приноса и доброг квалитета плодова ове количине нису довољне. Потребно је најмање 600-700 mm падавина и то под условом да су оне правилно распоређене, односно да бар две трећине укупне количине падне у периоду вегетације.

Влажност ваздуха је такође значајна за гајење трешње. Ниска релативна влажност ваздуха појачава транспирацију и исушивање ткива. Она је посебно неповољна у време цветања, јер доводи до исушивања жига. Са друге стране, непожељна је и сувише висока релативна влажност ваздуха – ствара повољне услове за појаву гљивичних болести, као што су

сушење гранчица и трулеж плодова. У већини случајева ветар има негативно дејство на трешњу, које је утолико више изражено уколико је његова брзина већа. У току периода вегетације ветар појачава транспирацију и исушује земљиште, ваздух и ткива воћака. У периоду цветања ветар спречава лет пчела и опрашивање. Благи поветарци утичу на смањење релативне влажности ваздуха унутар круне воћака, а тиме смањују опасност од појаве гљивичних болести.

За гајење трешње најпогоднија су земљишта слабо киселе или неутралне реакције. Оптимална рН вредност је 5,5-7,5. Земљишта са већим садржајем физиолошки активног креча (изнад 10%) нису погодна – на њима се може јавити хлороза услед блокаде неких микроелемената (гвожђе, магнезијум, манган). На кречним земљиштима као подлогу треба користити магриву, која подноси већи садржај креча (12-15%). За комерцијално гајење трешње оптимална је надморска висина до 800 m. Појединачна стабла трешње могу да успевају до 1.200 m. За гајење трешње треба избегавати југозападне положаје – на њима је дебло изложено измрзлинама и пуцању коре. За гајење трешње су најповољнији благи нагиби од 3 до 50.

Мирјана Остојић дипл.инж.

ПОРЕМЕЋАЈИ КОЈЕ ИЗАЗИВАЈУ МИКООРГАНИЗМИ У СИЛАЖИ

Бактерије и гљивице из силаже могу довести до тешких здравствених проблема код животиња. Највећи проблем код ових обољења је што се тачна дијагноза тешко установљава и често се предузима погрешно лечење. Што се бактерија тиче јављају се поремећаји који нису толико чести као што је случај са плеснима.

Ботулизам је ретка болест и најчашће се завршава смрћу животиње. Изазива је бактерија која преживљава у условима без кисеоника. За развој јој одговара влажна земља, силажа и трула храна и јавља се код животиња које се хране силажом у којој су присутни лешеви уинутих пацова и мишева. Симптоми су парализа ждрела и сметње у ходу, а затим и парализе свих мишића и смрти услед гушења. Коњи и овце су осетљивији на токсине ове бактерије од говеда.

Листерииоза је болест која се преноси са животиња на људе и обрнуто, дакле зооноза. Бактерија изазивач доспева у силажу земљом где је често присутна али јој је патогеност доста слаба па долази до изражаја уколико је организам већ ослабљен неким другим болестима или поремећајима. Испољава се побачајима, упалом мозга, задржавањем постељице и стерилитетом.

Гљивице у силажи су изазивачи поремећаја које зовемо микозе или микотоксикозе.

Микозе су изазване већим бројем изазивача а најчешћа је

аспергилоза која се код говеда испољава у виду побачаја и упале млечне жлезде, а код оваца у виду побачаја и упале бронхија и плућа. Животиње дуго болују, мршаве и на крају угину.

Микотоксикозе изазивају продукти једног броја гљивица. Симптоми су слаб пораст, мршављење и пад млечности, поремећен рад црева, нервни поремећаји и тежак пролив. При тежим тровањима смрт наступа за неколико дана. Овце су знатно отпорније на афлатоксине у односу на говеда. Посебан проблем је што се афлатоксин излучује млеком, па представља проблем за подмладак и човека (канцерогено дејство).

При коришћењу буђаве кукурузне силаже може да се јави естрогенизам, затим поремећаји на гениталним органима, побачаји, закржљавање јајника и др. Неки микотоксини изазивају крварења, поремећаје у раду бубрега, грчеве мишића, шепаве, узбуђеност, губљење равнотеже, лажно гоњење, проливе, нервне поремећаје и смрт.

Већина микотоксикоза испољава општу токсичност за све ћелије организма, док неки имају специфичан афинитет за ћелије јетре, бубрега, срца, нервног и крвног система.

Биљана Алексић дипл.инж.

ВИЛИНА КОСИЦА - CUSCUTA SSP.

В и л и н а к о с и ц а ј е најраспрострањенија паразитска биљка на нашим просторима. Последњих година примећена је њена експанзија, а поред луцерке и детелине, као њених основних домаћина, почиње да угрожава и друге гајене биљке. У заштити усева се не поклања довољно пажње борби против вилине косице, рудерална станишта око наших њива су изрзито закоровљена и прави су расадник овог паразита, те овако стање изазива све веће проблеме. Најефикаснији начин борбе са вилином косицом је спречавање њеног уношења у усеве, али када се она јави, примена хербицида може дати задовољавајуће резултате. Вилина косица је потпуна паразитска биљка. Из своје хранитељке црпи хранљиве материје, због чега хранитељка слаби, изнурује се и заостаје у развоју. Услед тога долази до смањења приноса. Сматра се да род *Cuscuta* потиче из тропских подручја Африке и Америке, одакле се ширио у друге крајеве света. У нашој земљи детерминисано је десетак врста вилине косице. Врсте рода *Cuscuta* су паразити без хлорофила. Воду, минералне и органске материје црпе хаусторијама из биљке домаћина. Имају кончасто, скоро цилиндрично, увијајуће стабло, разгранато или неразгранато, жутозеленкасте боје. Семе вилине косице има изражену животну способност. У земљи може очувати клијавост и преко десет година. Клијају само она семена која

се налазе на површини земљишта. Превентивне мере. Треба да представљају основни начин сузбијања. Особине семена вилине косице, пре свега његова виталност у земљишту, омогућује да закоровљена парцела постаје извор даље заразе у току наредних десет година. Зато основна стратегија у борби мора бити спречавање заражавања парцела, што се може спровести сетвом незараженог семена, чишћењем свих околних парцела, путева, међа, депонија и слично, на којима се вилина косица јави као паразит на коровским и гајеним биљкама. Такође, приликом косидбе, тј. комбанирања усева луцерке и детелине, машине које се за ово користе могу бити преносиоци семена вилине косице, те се за њихово чишћење мора посветити посебна пажња. Канали за наводњавање су, такође, путеви ширења заразе. Узевши све ово у обзир, може се рећи да спречавање ширења није једноставно, али је неопходно. Сетва незараженог семена је основ за чист усев. Ако се на незараженој парцели, на којој се поуздано зна да није била пристна вилина косица последњих пет година, ђубри добро згорелим стајњаком, посеје чисто семе може се очекивати добар и незаражен усев. Директне мере: Усев луцерке и детелине, било да је семенски или не, захтева велику пажњу, тј. сталну контролу у односу на присуство вилине косице. Преглед парцела треба вршити сваких 15 дана,

од ницања усева до краја вегетације. Парцеле треба детаљно прегледати, без обзира на њихову величину, да би се откривена жаришта што пре третирали. Механичке мере, као што су косидба и спаљивање заражених површина, понекад могу имати добар ефекат. Покошену биљну масу треба просушити и затим изнети из њиве и спалити.

Ако је усев заражен, правилна и благовремена примена хербицида је неопходна мера за сузбијање вилине косице. За сузбијање вилине косице у усеву луцерке и детелине користе се селективни хербициди. За ову намену у нашој земљи регистровани хербициди су на бази активних материја: имазетапира, пропизамида и дикват бромида.

Закључак: Вилина косица је најраспрострањенија паразитска биљка на нашим површинама. Последњих година она је у експанзији, те поред луцерке и детелине, као њених основних домаћина, почиње да угрожава и друге усеве. У нашој земљи више од тридесет година нико се детаљније није бавио систематиком вилине косице, те се и не зна тачно које су врсте вилине косице заступљене. Зато истраживања треба усмерити и на проучавање систематике и других биолошких карактеристика вилине косице, јер све то може допринети њеном успешном сузбијању.

Галовић Бранко дипл.инж

ДОМИНАНТНЕ ЦЕНЕ ВОЋА И ПОВРЋА—КВАНТАШКЕ ПИЈАЦЕ У СРБИЈИ
ЗА ПЕРИОД ОД 19. - 25.1,2015. ГОДИНЕ

ЦЕНТРАЛНА СРБИЈА

<i>Јединица мере (кг/дин)</i>	<i>Београд</i>	<i>Краљево</i>	<i>Ниш</i>
Банана	105	100	90
Дуња	/	/	/
Јабука-остала	65	50	/
Лимун	100	95	90
Мандарина	100	80	90
Поморанца	80	75	50
<i>Јединица мере (кг/дин)</i>	<i>Београд</i>	<i>Краљево</i>	<i>Ниш</i>
Краставац-салатни	130	180	/
Кромпир	35	35	30
Паприка-шиља	190	/	/
Лук црни	25	30	30
Парадајз	140	/	80
Тиквице	210	/	/
Шаргарепа	40	50	/

www.stips.minpolj.gov.rs

**ПОЉОПРИВРЕДНА
САВЕТОДАВНА И СТРУЧНА СЛУЖБА
КРАЉЕВО Д.О.О.**

36000 КРАЉЕВО, ЗЕЛЕНА ГОРА БР.29
ТЕЛ/ФАХ: 036/315-053, 036/315-054
Е-ПОШТА: pssibar@sbb.rs

ДОМИНАНТНЕ ЦЕНЕ ЖИВЕ СТОКЕ—СТОЧНЕ ПИЈАЦЕ У СРБИЈИ ЗА ПЕРИОД
ОД 19. - 25.1.2015. ГОДИНЕ

ЦЕНТРАЛНА СРБИЈА

Јединица мере (дин/кг)	Тежина/ узраст	Раса	Београд	Краљево	Ниш
Двиске	све тежине	све расе	200	240	/
Јагњад	све тежине	све расе	280	300	/
Јарад	све тежине	све расе	/	170	/
Јунад	350-480 кг	SM	/	/	/
Јунад	>480 кг	све расе	/	/	/
Козе	све тежине	све расе	/	/	/
Краве за клање	све тежине	SM	/	160	/
Крмаче за клање	>130 кг	све расе	/	100	/
Овца	све тежине	све расе	150	110	/
Прасад	16-25 кг	све расе	250	250	230
Телад	80-160 кг	SM	350	420	/
Товљеници	80-120 кг	све расе	160	140	190
Товљеници	>120 кг	све расе	150	120	180
Шиљежад	све тежине	све расе	200	240	/

www.stips.minpolj.gov.rs

**ПОЉОПРИВРЕДНА
САВЕТОДАВНА И СТРУЧНА СЛУЖБА
КРАЉЕВО Д.О.О.**

**36000 КРАЉЕВО, ЗЕЛЕНА ГОРА БР.29
ТЕЛ/ФАХ: 036/315-053, 036/315-054
Е-ПОШТА: pssibar@sbb.rs**

